

Madách Imre: Mózes

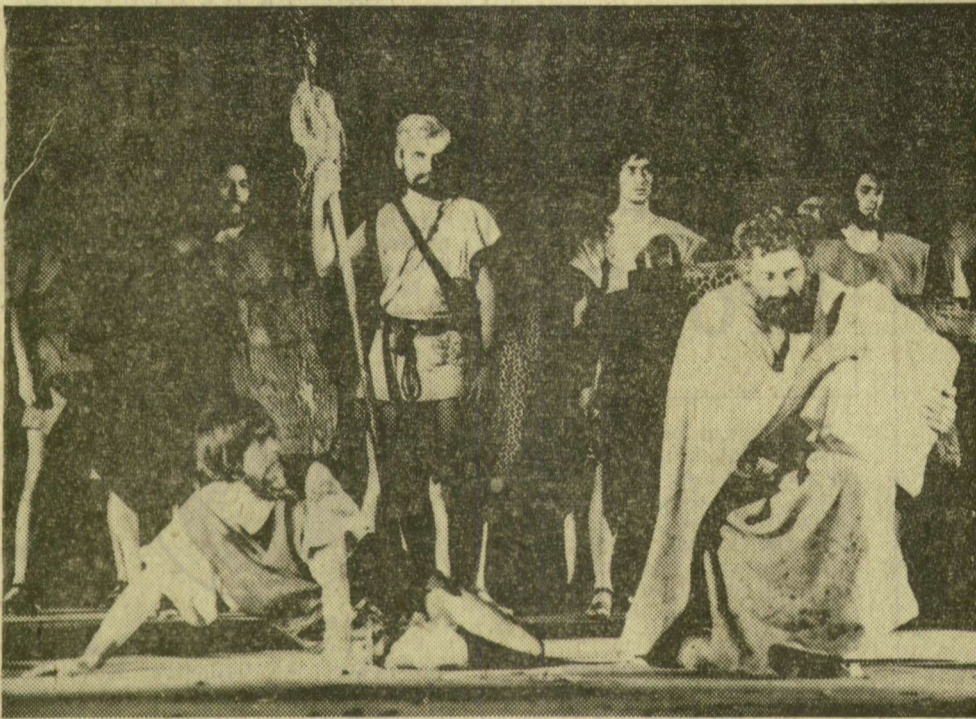
A mai program

KEVES HASONLÓ vállalkozásra emlékszünk ezen a téren. Marton Endre nemcsak kacérkodott a gondolatokkal, be is bizonyította, lehet akár kőszínházat játszani itt, darabot rendezni a dóm előtt is, a dóm ellenére. Nem ő az egyetlen, kiváltképp azok között nem, akiknek a szükség törvénye a templom „eltávolításának” ötleteit diktálja a rendezés legfontosabb feltételül. Azok között viszont valószínűleg egyedüli, akik a szükségből képesek erényt formálni, s egy már kész koncepciót, előadást hajlandóak ismét visszakeresni az eredeti szövegből azért, hogy a szabadtéri különleges adottságainak rajzolástanálán újratervezzék.

Miként *Keresztúry Dezso* egy sebész érzékeny pengéjével hajtott végre műtétet a Mózes drámatésztén anélkül, hogy idegrendszerét főlserítette volna — úgy operált meg Marton Endre is egy ritka sikerszerűt megért előadást, mely ráadásul egészséges volt. A műtét számára a szegedi színpad méreteinek, környezetének, a játék-beszéd-mozgás szükséges korrekcióinak és a néhai vendégségnek, a *Budai Nagy Antalnak* tapasztalataiból adódó szempontok „konziliuma” javasolta. A templomot letakarta, mégsem mondatnánk, hogy egyszerűen csak eltávolította. A vitorlaszerűen kifeszített tüllfüggöny, a rávetített színek szívárványos villódzásaival úgy absztrahált, hogy a tér egyik elemét, az égboltozatot kölcsönözte, melyre mindenképpen szüksége lehetett az előadásnak, hiszen a cselekmény sivatagban játszódik.

A tér másik elemével, a földdel (éppen a méretek miatt) lényegesen könnyebb dolga volt. *Varga Mátyás* stilizált szikláit természetesen szélességében övezik a játéktér, amit a közepén leeresztett függönyszerű mélységben is kettéválasztanak, s amely nemcsak a sötétbe vesző háttér felé, de az orchesterbe leeresztett lépcsősorokkal előre is kiterjed. A sivatag és az égbolt kagylószerűen kinyíló belsejében, a különböző fényhatásokra, bravúrosan lélegzik ez a színpad, s akkor is teljes élményt nyújt, mikor egyetlen szereplőt tart csupán a hátán — kiváltképp, ha az *Sinkovits Imre*. Am, a kinagyított felület (ahová a dobok, zörejek, sikoltások távolról érkeznek, egyszerűsmind a hangok hullámhosszának végtelent sejtetve) a darab másik főszereplőjét öleli igazán magába, a népet; ennek sorsáról szól *Madách* drámája.

TALÁNY, hogy a múlt század hatvanas éveitől történelmünk egyik legkritikusabb évszázada (közte két világháborúval) telt el a Mózes fájdalmas aktualitásának felismerése nélkül. Pedig a Mózes tiszta fejével nehéz félreérteni. *Madách*, a mű születésének évében, egy országgyűlési beszédében már a zsidók babiloni fogságához hasonlította a Bach-korszakot, az osztrák őrbirodalom ellen tiltakozva szinte kulcsot kínált a Mózes megértéséhez, hogy az ószövetségi zsidóság történetében jellemző ismérny magára annak a kornak magyarsága, melynek sorsa hasonlóképpen válságosra fordult. A darab szabadságdráma, mint a *Tell Vilmos*, a

Don Carlos, az *Egmont*, vagy a szintén zsidó témát feldolgozó *Racine-mű*, az *Atália* — a zsarnokság szenvedélyes gyűlöletével, a szabadság szent óhajásával. Ezen túl pedig a népből választott vezér és a célokért hol lelkesülő, hol pedig az ínségben meghátráló, bizalmában is folyton bizalmatlan nép konfliktusa. Ha végigkísérjük a darab tragikumát, megrázóan nagy drámai képesség áll előttünk. Az elnyomott zsidóságot leckéztető Mózes megtudja, maga is zsidó, a nép közé érve már cselekszik, saját kezével torolja meg az egyiptomi tisztartó becstelenségét. Viszsaút nincs, de a nép még éretlen a szabadságra, pusztába vonul hát Mózes, hogy onnan kiválasztótként térve ismét vissza, feláldozza a családi boldogságot is. Szakadatlan küzdelemben telik élete a húsos fazekakhoz elvágódó néppel annak felismeréséig, hogy a megfertőzött nemzedéknek el kell pusztulnia a nemzettelé váláshoz; a tiszták, az egyiptomi fogságra már nem emlékezők mehetnek csak be Kánaánba. A tragikum beteljesülne: Áron és az örült Mirjam után (nincs félmegoldás!) Mózesnek is meg kell halnia, neki az a nép jutott, melynek tiszte-sorsa, hogy szolgálásának bűneit szenvedéssel mossa le: az így megtisztult népet már új hős, *Józsua* vezeti Jerikó falai közé.

SINKOVITS IMRE felderült férfiként lép színre Mózes alakjában — és munkáját bevégző, elfáradt öregember, mikorra sírba száll. Az emberöltőnyi hatalmas életutat szemünk láttán járja be egy népvészér fanatizmusával, szenvedélyes hittél, lobogással. Szuggesztív egyénisége önmagában is alkalmas arra, hogy a többiek megméressenek, megítéltesenek az árnyékában. Igazi ellenfele nem a fáraó, hanem a nép szolgálalkúsége, közöttük a hangadó *Abiram* — *Agárdy Gábor*, aki plasztikus eszközökkel teremti meg az egyén fenntartásait is. A mózesi út esendőbb vándorát *Aron* — *Avar István*, eszelős asszonyát *Kohut Magda* állítja elénk, míg *Józsua* szerepében *Sinkó László*, az új nemzedék új hősenek jelleméből is előlegez valamit. A népes szereplőgárdából (a példásan fegyelmezett statisztéria mellett) még *Máthé Erzsébet* tűzzel megformált

anyját, *Gelley Kornél* látványát, *Jethróját* és *Szirtes Ádám* színesen kirajzolt *Kálebét* említjük — a teljesség igénye nélkül természetesen. És két tanulságot, melylyel a téri előadás szolgált. A fáraói udvar merev képéből nehéz kinézni az éppen beszélőket, tehát némi mozdulat elengedhetetlenül szükséges a közönség tájékozta-

tására. A másik tanulság: a darab végefelé, a kamara-jellegű képeknél, már inkább a nézők figyelme, nehezebben koncentrálnak, vagyis a lehetőségekhez mérten itt a gyorsabb tempó célszerűbbnek tűnik.

A Mózes szép sikerű pénztelki bemutatója a szegedi játékok nyeresége.

Nikolényi István

Ma, vasárnap déli 12 órakor nyílik a XIV. Szegedi Nyári Tárlat, a Móra Ferenc Múzeum Horváth Mihály utcai képtárában. A tárlaton közel 200 képzőművész mintegy 350 alkotása — táblaképek, grafikák, szobrok, érmek és iparművészeti tárgyak — láthatók. A kiállítást dr. Simó Jenő, a művelődésügyi miniszter helyettese nyitja meg. A megnyitónepségen adják át az 1973. évi XIV. Szegedi Nyári Tárlat díjait. Este 8 órakor másodsor mutatják be a Dóm téri színpadon Madách Imre Mózes című drámáját. Holnap, hétfőn délelőtt lesz a II. Művelődésméleti Nyári Egyetem ünnepélyes megnyitója. A nyári egyetemet Darvas József, az Irószövegség főtitkára nyitja meg az MSZMP oktatási igazgatóságának újszegedi székházában. A részt vevő mintegy 190 népművelési szakember, művelődési házak igazgatói, a tanácsok művelődésügyi osztályainak munkatársai, pedagógusok, húsz előadást hallgathatnak meg az au-

gusztus 2-án befejeződé nyári egyetemen. Az előadások a felnőttoktatás és demokrázizmus témakörével foglalkoznak, közülük az elsőt dr. Vonsik Gyula kandidátus, a TIT főtitkára tartja holnap délelőtt 10 órakor.

Turnézni indulnak

A próbák, a versenyek, a gálaest izgalmai és fáradtsága után bár a Balatonra utazik a nemzetközi néptáncfesztivál legtöbb külföldi együttese, céljuk elsősorban az, hogy fellépjenek az ottani szabadtéri színpadokon. A

vendégszereplések napja július 23.: Balatonaligán a Lasowiacy és a Naiden Kirov, Siófokon a Ciuleandra, a Kosta Abrasevic, a Zeleziar, Székesfehérváron a Volzsanka együttes lép fel.

Hegyen-völgyön lakodalom

Siflis József felvétele

A SIKER éppoly fergeteges, mint a produkció. A hat és fél ezer ember tapsa, lelkesedése, parázs hangulata szinte tükörképe a nemzetközi gálaestnek, a tegnapi este bemutatott *Hegyen-völgyön lakodalom* című kétrészes táncjátéknak. Friss szemmel láttam a premiért, számomra az idej nemzetközi lakodalom egyszerű és megismételhetetleni élmény. Hét nép táncosai — szovjetek, csehek, jugoszlávok, lengyelek, románok, bolgárok és magyarok —, a IV. Nemzetközi Szakszervezeti Néptáncfesztivál versenyen szereplő együttesek vettek részt a magyar nép lakodalmas szokásait megelevenítő produkcióban. A nyelvi nehézségek korlátait természetes egyszerűséggel „táncolták át” az együttesek, s ennek eredményeként egységes produkció született a Dóm téren.

A Hegyen-völgyön lakodalom egyívű, drámai hullámhegyekben és -völgyekben bővelkedő cselekmény. A nézők végig követhették a magyar lakodalmas szokásokból egybefűzött dramaturgiai fejlődést: a nézőtérrel a színpad nemzetközi vigalmára seregülő sokszínű, tarka nép gyülekezetétől a menyasszony-vőlegény bemutatásán, a legény- és leánybúcsúztatón, a menyasszonyöltöztesen és ajándékosztástól, a záróképek gyertyás táncáig ívelő szálát. Erre a cselekményre fűzték az alkotók a népi szokások, táncok gyöngyfűzését, s betéteként — egy-egy új szín, különös fény a gyöngyörben — a külföldi együttesek snitteit: érkezésüket a lakodalomra, vőlegény-, menyasszonykiszóntásukat, ajándékosztási jeleneteiket, s azokat a nagyszerű pillanatokat, amikor átveszik a magyar legények-lányok táncát, ahogyan egy népként táncolnak a tömegjelenetek során. Tömegjelenetek, egész teret betöltő hatalmas, kavargó táncok váltják egymást lírai pillanatokkal, kettősökkel. E páros táncok és a több száz táncos együttesének váltakozása

teremti meg a táncjáték ritmusát, emeli ki a drámai csúcspontokat, ad hangsúlyt, a lírai betéteknek, köti össze a külföldi együttesek produkcióit.

Nagyszerű látvány — *Székelly László* kiválóan funkcionáló, mindenféle hivalkodástól és magamutogatástól mentes díszletei között — a néptáncfesztivál gálaestje. Háromszáz táncos együttes produkciója — a legénytáncosok egyszerre mozduló kecses, fehér harisnyás lábrengetege, a férfiak verbunkjának fergeteges jókedve, a gyertyástánc visszafogott lírája, a kettősök — a vőlegényt *Flasz László* táncolta, a menyasszony *Pál Szusza* volt — finoman kidolgozott, harmonikus betétei, az egész vendégereg színes, köszöntő forgataga — nagyszerű élmény.

A SZIVÁRVÁNY színeiben pompázó népviseletek, népdalok és zenei részletek tették teljessé és egészítették ki a látványt. A magyar nép évszázadok alatt kikristályosodott szokásainak elvenedett meg a nézők előtt, mely az emberi élet egy nagyon jelentős eseményét, mozzanatát jelenítette meg tartalmas és kife-

jező táncok-szokások bemutatásával.

Keresgélhetjük az okát, miért oly népszerű ma a népművészet, miért díszítnek egyre több lakást népművészeti tárgyakkal, miért kelnek új életre régi népdalok, miért újulnak meg hajdani táncok, népszokások?!

S miért e gálaest óriási sikerre?! A látvány, a monumentalitás csábításának ellenállva az alkotók mai, korszerű produkciót teremtettek. Nem engedtek a hajdani szokások nosztalgikusára csábításának, de nem is váltak hivalkodó, magamutogató, városi dínomdánomná. Egyszerű, jól követhető cselekményre építették a tér lehetőségeit minden ízében kihasználó és az eklektikuságot kiküszöbölő, a tiszta folk-lórkincsből merített produkciójukat. Felidéztek és újraalkottak. A tiszta forrásból, az ősi és archaikus dal-lamokból, tánclepekéből és mozdulatmotívumokból a modern korhoz szóló nemzetközi táncjátékokat teremtettek. Vidámak, élvezetesek, látványosak.

A siker kovácsait, a műsorban szereplő alkotók neveit felsorakoztatni remény-

telen vállalkozás. Mindenestire *Novák Ferenc*, a rendező-koreográfus másodsor is bizonyított. Bizonyította, hogy kiváló koreográfus, aki a táncok és népszokások eredendő gyökereiből, a tiszta források torkolatvidékéről merítik művének alapanyagát. S bizonyította, hogy nagyszerű rendező, aki háromszáz táncos mozgását éppoly biztonsággal végzi, mint ahogy két ember lírai táncát súlypontozza. Erti a ritmust, az ellenpontozás fortélyait, kiaknázza a humor és ötlet forrásait, s nagyszerű játékos módjára a tér kínálta lehetőségeket. *Sinkó László* igazi magyar legény a násznagy dramaturgiailag nagyon fontos, bár nem túl hálás szerepében. Karmestere a színpadi játéknak, a tréfas, énekes legénytemetés színészi remekelés. Meg kell említeni *Kührner György* karmesteri munkáját és a szólóénekes, *Kotlári Olga* teljesítményét.

A FOLKLÓR ismét csatát nyert a Dóm tér színpadán. A táncos lábú leányok és legények, külföldiek és magyarok a néptánc nemzetközi nyelven a barátság nagykövetei voltak.

Tandí Lajos